

www.bio-che.gr

www.bio-che.gr

ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

«Η αγραμματοσύνη είναι μάνα όλων των κακών.»

Πυθαγόρας

επιμέλεια υλικού: Νάσια Κοντομήτρου

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Η Διεθνής Ημέρα για την Εξάλειψη του Αναλφαβητισμού καθιερώθηκε με πρωτοβουλία της UNESCO στις 8 Σεπτεμβρίου του 1965, κατά τη διάρκεια της Συνόδου της Τεχεράνης και από το 1966 γιορτάζεται κάθε χρόνο την ημερομηνία αυτή. Άλλωστε, η εξάλειψη του αναλφαβητισμού είναι ένα από τα πρωταρχικά καθήκοντα του διεθνούς οργανισμού.

Σύμφωνα με την UNESCO, 781 εκατομμύρια ενήλικες (το 64% γυναίκες) σ' όλο τον κόσμο είναι αναλφάβητοι και περισσότερα από 115 εκατομμύρια παιδιά, κυρίως στις φτωχές χώρες της Ασίας και της Υποσαχάρειας Αφρικής. Στόχος της UNESCO είναι όλα τα παιδιά του κόσμου, αγόρια και κορίτσια, να έχουν πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως το 2015. Ένας στόχος, που για τον διεθνή αυτό οργανισμό είναι ρεαλιστικός, προσιτός οικονομικά και επιτεύξιμος.

Η χώρα μας θεωρεί αναλφάβητο όποιον δεν έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του στο εξατάξιο δημοτικό σχολείο, ενώ άλλες χώρες για να χαρακτηρίσουν κάποιον εγγράμματο αρκούνται στη γνώση γραφής και ανάγνωσης. Στην Ελλάδα, το ποσοστό των εγγραμμάτων ενηλίκων φθάνει το 91% του πληθυσμού (94% άνδρες και 88% γυναίκες, ποσοστό ιδιαίτερα χαμηλό για μια χώρα - μέλος της Ε.Ε. 560 χιλιάδες ελληνίδες δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό). Αντίθετα, το ποσοστό των εγγραμμάτων ανηλίκων ως 15 ετών κινείται σε πολύ υψηλά επίπεδα (99,5% στο σύνολο - 99,4% στους άνδρες και 99,5% στις γυναίκες).

ΠΗΓΗ: <http://www.sansimera.gr/worldays/51#ixzz4E1pagR00>

ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Ο ορισμός της UNESCO (27.11.1978) που αποδέχεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1987) κατατάσσει ως «αναλφάβητα τα άτομα που δεν είναι ικανά να διαβάσουν και να γράψουν κατανοώντας μια απλή και σύντομη έκθεση γεγονότων σχετική με την καθημερινή τους ζωή». Δεν έχουν δυνατότητα να γράψουν μία επιστολή, να συμπληρώσουν ένα έντυπο, να διαβάσουν ένα λογαριασμό ή έναν τηλεφωνικό κατάλογο (Μ. Παπαδόπουλος, 1990, σ. 69).

Μορφές αναλφαβητισμού είναι:

α. Ο οργανικός αναλφαβητισμός προσδιορίζεται ως πλήρη στέρηση στοιχειωδών γνώσεων γραφής, ανάγνωσης, βασικών αριθμητικών πράξεων και κατανόησης απλών μορφών προφορικού λόγου σε θέματα της καθημερινής ζωής.

β. Ο λειτουργικός αναλφαβητισμός ορίζεται ως απώλεια της ικανότητας ενός ατόμου, που έχει παρακολουθήσει την υποχρεωτική εκπαίδευση, να κατανοεί με επάρκεια τον προφορικό και γραπτό λόγο, να διατυπώνει με σαφήνεια τη σκέψη του, να κάνει αφαιρετικούς συνειρμούς, να αναπτύσσει κριτική σκέψη, να εκμεταλλεύεται ευκαιρίες για βελτίωση των γνωστικών του δεξιοτήτων (ΕΕΚ, UNESCO, 1987).

Ειδικά στις μέρες μας:

γ. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας οι ενήλικες απειλούνται διαρκώς από τον **τεχνολογικό ή ψηφιακό αναλφαβητισμό**, καθώς δεν μπορούν να χειριστούν ή δεν διαθέτουν πόρους για να προμηθευτούν ηλεκτρονικές, ψηφιακές ή ηλεκτρικές συσκευές βελτιώνοντας έτσι τις προσωπικές και επαγγελματικές τους δεξιότητες, (βλ. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

δ. Ο αναλφαβητισμός ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είναι εικονικός και συνδέεται με τις δυσκολίες επικοινωνίας που δεν οφείλονται στις οριακές γνωστικές τους δεξιότητες, αλλά σε αδυναμία του εκπαιδευτικού και αξιακού μας συστήματος να διακρίνει, να αποδεχτεί και να διαχειριστεί την ετερότητα. Τα ΑμεΑ, τα παιδιά των Τσιγγάνων ή μειονοτικών ομάδων δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στη γνώση· οι οικονομικοί μετανάστες δεν μπορούν να χειριστούν την ελληνική γλώσσα και να κατανοήσουν την ελληνική κουλτούρα· μεταξύ νέων και ενηλίκων υπάρχει δυσκολία στην επικοινωνία, καθώς χρησιμοποιούν διαφορετικούς λεκτικούς κώδικες.

Αίτια του φαινομένου:

1. Οικονομικά

Η οικονομική ανέχεια και η φτώχεια αποτελούν την κύρια αιτία:

- η ανάγκη για βιοπορισμό εξαναγκάζει τα παιδιά φτωχών οικογενειών να απασχοληθούν εργασιακά με συνέπεια να αδυνατούν να φοιτήσουν στο σχολείο (παιδική εργασία).
- η πολιτεία δε διασφαλίζει για τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις τις απαιτούμενες προϋποθέσεις και η δωρεάν εκπαίδευση αποτελεί κενό γράμμα.

2. Πολιτικά

Πολιτικές σκοπιμότητες καθώς:

- τα ανελεύθερα και αντιδημοκρατικά καθεστώτα προσπαθούν να αφήσουν τους πολίτες στην άγνοια και την αμάθεια. Η μάζα λόγω του χαμηλού μορφωτικού της επιπέδου, γίνεται εύκολα αντικείμενο εκμετάλλευσης και πολιτικής χειραγώγησης.
- οι αναλφάβητοι εξυπηρετούν τα αντιδημοκρατικά πολιτεύματα, γιατί δεν αναπτύσσουν την αναγκαία κριτική ικανότητα και υγιή πολιτική συνείδηση

3. Κοινωνικά

- Οι κοινωνικές ανισότητες εμποδίζουν το συνταγματικά κατοχυρωμένο κοινωνικό δικαίωμα της μόρφωσης και της εξασφάλισης ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για τις μη προνομιούχες ομάδες του πληθυσμού
- Η ανισότητα των δύο φύλων και τα στερεότυπα στέρησαν από τη γυναίκα τη δυνατότητα να δεχτεί τις ευεργετικές επιδράσεις της παιδείας.

4. Οι ευθύνες της πολιτείας

Η πολιτεία δεν προνοεί για την εξασφάλιση των αναγκαίων προϋποθέσεων:

- αδιαφορεί για την κατάρτιση επαρκών και ολοκληρωμένων προγραμμάτων λαϊκής επιμόρφωσης
- δεν επεκτείνει την ίδρυση ειδικών σχολείων
- δεν προνοεί για τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες

5. Δυσμενείς ιστορικές συγκυρίες

Οι μη ομαλές ιστορικές και πολιτικές περιόδους συμβάλλουν στη δημιουργία του προβλήματος:

- οι διαρκείς πόλεμοι (στην περίοδο της κατοχής και του εμφυλίου στη χώρα μας)
- οι δύσκολες πολιτικές καταστάσεις (όπως οι δικτατορίες).

6. Γεωγραφικοί λόγοι

Οι δυσπρόσιτες περιοχές (ορεινές, απομακρυσμένες από τα αστικά και ημιαστικά κέντρα) δυσχεραίνουν τη μετάβαση του μαθητικού πληθυσμού στην έδρα των σχολείων.

7. Μετανάστευση- προσφυγιά

Τα νεαρά μέλη των μετακινούμενων πληθυσμών αδυνατούν για αντικειμενικούς λόγους να παρακολουθήσουν την εκπαίδευση στο κράτος υποδοχής. Σε πολλές, μάλιστα, περιπτώσεις το πρόβλημα επιτείνεται από τη ρατσιστική αντιμετώπισή τους.

Συνέπειες:

α. Για το άτομο

1. Οικονομικές

- προκαλεί δυσχέρειες στην επαγγελματική αποκατάσταση και οδηγεί στην υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου.
- οι αυξημένες απαιτήσεις στο σύγχρονο εργασιακό πεδίο οδηγούν τους αναλφάβητους στην ανεργία ή στην υποαπασχόληση.

2. Πνευματικές

- επιφέρει τον πνευματικό σκοταδισμό, καθιστά τον άνθρωπο δέσμιο προλήψεων, δεισιδαιμονιών, ιδεοληψιών και προκαταλήψεων, αδύναμο να προσεγγίσει ορθολογικά την πραγματικότητα.
- το άτομο χειραγωγείται, γίνεται άβουλο και στερείται την εσωτερική του ελευθερία.

3. Ψυχολογικές

Ο αναλφαβητισμός επηρεάζει αρνητικά τον ψυχισμό του ανθρώπου:

- Ο αναλφάβητος διακατέχεται συχνά από αισθήματα μειονεξίας, συμπλέγματα κατωτερότητας και ανασφάλεια.
- η έλλειψη αυτοπεποίθησης του στερεί τη διάθεση να διαδραματίσει αυτόνομο και πρωταγωνιστικό ρόλο.

4. Κοινωνικές /πολιτικές

Ο αναλφαβητισμός επιδρά αρνητικά στην κοινωνική και πολιτική διάσταση του ατόμου:

- περιορίζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική του παρουσία, γιατί η άγνοια ή η ανεπαρκής γνώση του γλωσσικού κώδικα δυσχεραίνει την κοινωνικοποίηση του και τις συναναστροφές του.
- παρακωλύεται η ουσιαστική του συμμετοχή στη δημοκρατία, γιατί ο αναλφάβητος αδυνατεί να ενημερωθεί ορθά για τις εξελίξεις, να κατανοήσει το περιεχόμενο των πολιτικών προγραμμάτων και, κατά συνέπεια, να επιλέξει ύστερα από κριτική σκέψη και συγκριτική προσέγγιση των δεδομένων.
- δυσκολεύεται να διαμορφώσει υγιή πολιτική συνείδηση και εξαπατάται από δημαγωγούς πολιτικούς. Συχνά οπαδοποιείται και φανατίζεται υπέρ ενός κόμματος ή ενός προσώπου.

β. Για την κοινωνία

1. Οικονομικός τομέας

Τα αναλφάβητα άτομα στερούνται την αναγκαία τεχνογνωσία, δεν είναι εξειδικευμένα ούτε ενημερωμένα για τις τεχνολογικές εξελίξεις. Ένας λαός, επομένως, δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τις αναπτυγμένες χώρες και κινδυνεύει σε συνθήκες μάλιστα παγκοσμιοποίησης της οικονομίας - να οδηγηθεί σε οικονομική υποτέλεια.

2. Κοινωνικός τομέας

- Ο αναλφαβητισμός ευνοεί την εμφάνιση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.
- Η άκριτη προσκόλληση σε ιδεολογικές εμμονές, η οπαδοποίηση του αναλφάβητου τον οδηγούν στη συμμετοχή του σε εκδηλώσεις φανατισμού
- Παρατηρείται κοινωνική δυσλειτουργία, γιατί τα αναλφάβητα άτομα αδυνατούν να συμβάλλουν στην αναβάθμιση των θεσμών, να συμμετάσχουν με τις αναγκαίες γνώσεις στη διερεύνηση και επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

3. Πολιτικός τομέας

Δεν ευνοείται η ορθή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

- τα αναλφάβητα άτομα δεν μπορούν να συμβάλλουν εποικοδομητικά στην ομαλή λειτουργία των πολιτικών θεσμών, συμμετέχοντας με την αναγκαία γνώση στις συλλογικές δραστηριότητες.
- γίνονται εύκολα θύμα δημαγωγικής πολιτικής, δεν κατανοούν ούτε αξιολογούν πολιτικά προγράμματα.

4. Εθνικός τομέας

Στον εθνικό τομέα οι αναλφάβητοι μπορεί να οδηγηθούν σε ακραίες αντιλήψεις. Αδυνατούν να οριοθετήσουν σωστά ης έννοιες του

πατριωτισμού και του εθνικισμού και να απαλλαγούν από προκαταλήψεις απέναντι σε άλλους λαούς.

5. Πολιτιστικός / διεθνιστικός τομέας

Οι χώρες με υψηλό δείκτη αναλφαβητισμού δεν μπορούν να διαφυλάξουν τις πολιτιστικές τους αξίες:

- κινδυνεύουν με πολιτιστική αλλοτρίωση, γιατί αγνοούν τα ιδιαίτερα πολιτιστικά στοιχεία της ταυτότητάς τους
- αδυνατούν να προσδιορίσουν τα ζωντανά στοιχεία της παράδοσης. Συχνά διακατέχονται από πνεύμα προοδοπληξίας (άκριτης αποδοχής των νεοτερικών στοιχείων του πολιτισμού) ή προγονοπληξίας (άκριτης προσκόλλησης σε όλα τα πολιτιστικά στοιχεία του παρελθόντος).
- μιμητισμός

Προτάσεις για την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού:

1. Ο πολίτης πρέπει να συνειδητοποιήσει την αξία της παιδείας και να επιδιώξει την αυτομόρφωση ή την παρακολούθηση προγραμμάτων της παιδείας για όλα τα άτομα.

2. Κατοχύρωση του δικαιώματος της παιδείας για όλα τα άτομα ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης ή γεωγραφικής περιοχής. Ιδιαίτερη μέριμνα να δοθεί στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές όπου η πρόσβαση των παιδιών στα σχολεία είναι δυσχερής.

3. Η πολιτεία να υποστηρίζει οικονομικά τις οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης, ώστε να αποδεσμεύσει τα νεαρά μέλη της από κάθε απασχόληση. Οφείλει, ιδιαίτερα, να ευαισθητοποιηθεί σε περιπτώσεις εγκατάλειψης παιδιών και παιδικής εργασίας.

4. Να καταρτιστούν ειδικά προγράμματα και να δημιουργηθούν νέοι θεσμοί, όπως:

- υποχρεωτικό δωδεκάχρονο σχολείο για όλους χωρίς οικονομικούς και κοινωνικούς φραγμούς
- μονάδες λαϊκής επιμόρφωσης
- κέντρα αναλφαβήτων
- περισσότερα νυκτερινά σχολεία, για να φοιτούν πιο πολλοί

εργαζόμενοι

- δημιουργία ειδικών σχολείων για παιδιά με δυσκολίες
- αξιοποίηση των ΜΜΕ για παροχή εκλαϊκευμένης γνώσης

5. Αναβάθμιση του ρόλου του ΟΗΕ με την ενεργοποίηση των θεσμών του για την αντιμετώπιση του προβλήματος κυρίως στις τριτοκοσμικές χώρες.

